

АНАЛИЗТЭЭН

ЧАДААНА, "Хөмчийн" ажлын тивийн ажил-агийн чөмдөнд проффөилдэл комөтөд ажил-ишчлэрийн ортуулан күт-ишчлэдийн сагыла-чүрүм бжыгалаар, күт-ишчлэдийн бүдүрүкчүлүн бөдлөд, продүкцийн шөнарин эки-жир, мурнак дүржүлганы мөстөдөд, социалэин чал-ишчлэ дэшингт организа-гаар эдэс тододор ач чөм-дөд өтөгчүт үдөс ал чөм-дөдүн өтөгчсөүлүлэйн үдүрүлгэ дөмдөдэлэн. Оон түн-сөлдөнд чөмдөдүн оондодор-лэринд цалиншкынж үкүс-дөдиринг оо салдарыг бөт-лэн.

Он бйргө бөш чөмдүн түм-чү чөмдүн бөш айлдараан 218 түм рублидын продү-кцийн бээр турган, 67 түм рублин оондодон ажир бө-ир, багай эвс ажилдэн.

Ажил-ишчлэрийн ортуулан күт-ишчлэрийн, ажи-зидгэ ажилдэрийн бөш-дөд, ажилчлэрийн бөмш-дөдөдүн үчүлгэрийн үйлдэ-

Кылдыган ажылдар-биле бергенлептер профвицал комитетинин ажылында четпес-терин, чедир кылдынамайн кууладерин илеткекчи болган санал бергенептер отчот-сон-уадалыг хуралга чугаамайн. Ылангыя социалистиг чарыш-тыг ам-даа четпес организадас-

тедигини аялындаа четтес-
сер, чедир кылдымдын
түтүлдерин илеткери болган
аппала бергенер отчот-сон-
удайгы хурала чугаалан.
Болганга социалисттик чарш-
гы ам-даа четтес организм-
аар турар. Кижилер-биле
ажыл кошкык, оон уулым-
дан кун-ажылдын сагылга-
дурумун үзээр пий-чангыс
кижилер бар болуп турар.
Да болган өскө-даа четтес-
терин чыйлашкан, планын
аппалаалары түсүсиди. Киж-
илдиге аялынд кижилер
түздиге аялылардын профин-
дент комитетинден хурал ие-
зени.

А. ДОНГАК.

* * *

ДҮРГЕН. Көөз аял-
ажылдың дуржулга ста-
нында профиндент комитет-
терин отчот-сонудайгы ху-
рамынга отчот илеткери оон
дургазы Е. Воронина кылган.
Дуржулга стаңжылының
ажылчындары, албан-лакачы-
лары оон бирги беш чылдың
түзү чылыны планын
аппалааларын күсүсиди дээр
жүзүлгөдөн, чамдык багал эвес
өргүзүлгөсүн чедип алганын
хуралага демгелдээ. Өрткенга
даа чедикшиктерин болган

Отчёт-соггудалыг хуралга
анал берген О. Ензак, Л.
Карлова, С. Монгуш болгаш
ескелер-даа профэвилел комп.

төслөр-даа профивисл комитетин ажилында чамдкй тслстсрин шүтүмүдэи. тслстсрин администрация билэ профивисл комитетин ажилында харьызла кошкж, оюу уамындын айтырглар, оюу шинтирлэн турары дээш оюу болуп кслэн.

Дуржууга станицызында партком секретары С. Ершов туралгуу олзук, профивисл комитетиндиг ажилын экинчирлэч ууланган саналды бергэн.

К. ОЮН.

төслөр ажилдакчылары бо тслстсрин көрүп, эскерил-даа тур боор. Оу талазы-билэ алдынд-даа хөмчөлсрин алды турары хомудакы. Сагыиц уулуур органиларин-даа база салдыглар ажилда турар кижилэрин көөргө, орусай өртсмин кижилэр боор. Оларын оргузуунд Кижисийлгэ ажилын күшүд-бирбел, ололук ажилда турар көрөлсрин хиндэдэ турары кылбай турарыи.

хоженин кудумчуларга са-
лып турганы кончуг ховар.
Ам киш дүжөр деп келген-
е көөргө, пудумчуларда эң-
гере садып эгелээн. Эддептиг

[illegible]

Совет Тываның 40 чылынга уткуштур

МЧАЭ-ЛЕРДЕН СОВХОЗТАР ЧЕДИР

Тываның Араттың революц-
туз намын Т.К.Зының бол-
гаш ТАР-ның Топ контрол
комиссияның катчышан II
сиза пленуму болгаш ТАР
Биче хуралының III сиза сес-
сиязы 50 чыл бурунгаар, 1933
чылың октябрь, ноябрьда
Кызыл хоорайга болуп эркен.
Тываның экономиказының ол
үеде кол адыры турган мал
ажылы саймрадыр талазы-
биле пленуму болгаш сес-
сиязы шийирлерин амыда-
ралга ботандырыныче уткан
ган чутула базмнар кылдын-
ган.

Материал-техниктиг баазам
барык чок турган мал болгаш
чир ажилы хожжудеринге
ССРЭ-нин бүгү талазын дег-
кимчен болгаш дузаламчы
шияттыр рольду ойналган.
Совет Эмелдеринин мичаарда
Тывага чаламчыл колдонул-
гаштар мал болгаш чир ажилы
хожжудеринге үнелгил сүмел-
ерин берип, тыва каздарлар,
куш-ажылы араттарын өорд-
дип, ол чыдарда кайгамчык
улуз ажилды кылганын ка-
рам-биле көргөн мен. ССРЭ-
нин улустарының дегкимче
бузубас найралы—совет киж-
лерин кайган-даа тилеттир-
бес кайде бижик күчүзүң
үнер кол дестериниң бирээ
дээринге бузурар мен. Маңа
ваз-ла чиктерин көргүзүп
көргөн. Чаламчыл келген мал
чымыз К.К. Макаров 1931—
1934 чылдарда Топ болгаш
Эркен кожуунарда малчын
араттар-биле кайгамчык на-
йралыг туртат, сос-доман
сөөкүрлер билчип, чагай
үр-түмелдиг ажилдаан. Ол
кожуунарның ажилчы кою-
ары аңаа өөрүп четтергенниң
демдээ кылдыр эш Макаровту
мөңгүн өөткөргөн, адынна-
чак угулалыг тыва торгу то-
биле шаңнаан. Агроном Д.Д.
Дорофеев Тывага хой чылдар
дүргүзүндө ажилдаан, чир
ажылы хожжудеринге боттуп
үлүүн кийгек, ТАР-ның күр-
экономиярының мичаарда орус
дыл билбес директорларын
инжепип тургаш өордөп кел-
ген. Чижээ, эш Дорофеев Ары-
Уулу күрэкхоомуңуң директо-
ру турган Х. Кара-оолду, Тар-
лат күрэкхоомуңуң директо-
лары турган О. Тойбаны, С.
Коняның чер ажилын чаа
бү-биле чорударыга өорет-
кен. Тыва араттар эш Дор-

феевти, чер тургузукчузу ин-
женер Г.К. Губиниң болгаш
оске-даа совет спецнахистерни
дыка хүнүлээр, оларга бузу-
рээр болгаш торзун төдү дег
ынак турганын кажандаа ут-
пас мен.

Колза ажил-агыйның тус-
кай эртемнелерин, бирин ээл-
теде мал эмчилерин, зоотех-
никтерин, агрономдарын белет-
кээр сорулга-биле Совет Эм-
елдерин дээди болгаш ортумак
өордөдиг черлеринче Тывада
хой аныктарын өордөдип чо-
руткан. Даг-Алтайга болгаш
Улан-Удэе колза ажил-
агыйның тускай өордөдиг
черлерин доосканнар мичаар-
да ажилдап эгелээ.

Тываның колза ажил-агыйн
эртемге үндешлеп хожжудер со-
рулга-биле ТАР-нын удуртула-
газы ССРЭ-нин чазаннан ду-
за көргүзүрүн далаан болгаш
Бүгү-эилелдин В. И. Ленин
агым колза ажил-агый эртем-
неринин академиязының экпе-
ндизы 1934 чылда Тывага
чедип келген. Оң кир-
жичилери Тывага ботанды-
рар шийидел ажилдарының
тодарай планын чогаткаш,
ТАР-Топ Комитетинге болгаш
ТАР чазанга баддылар-
бы чыгарган. Олар колза
ажыл-агый-биле таныжып, 3
бригада болуп алгаш, тус-тус
кожуунарга барган болгаш
мал, чер ажилының, чоңуң
амыдал-чуртталганың бай-
далын өорөп, шийидел
көргөн. Тывага мал, чер а-
жилы перспективтиг хожжудер
төлөдө, дуржулга станциязын
тургузары, бирин ээлтеде
малчын уксазын экиндери,
чир ажилың кулутуразын
бедилер эргекч чутула деп,
совет спецнахистер санаан.
Колза ажил-агыйның Тывага
баштайгы дуржулга станция-
зын мал, чер ажилды болгаш
хой чурттаачыларын барын
талак кожуунарының барык
ортузу болуп Чоюн-Хемиктиң
Тесе-Хаяга тургузарын олар
сүмелээ.

Экспедицияның ол саналын
бузгар станцияның суурун
Тесе-Хаяга тургузуп, тараа,
ногула, картофель кат-чими-
кулутарларын өстүрер дур-
жулга шолдерин кажаалап,
сугат-биле хандырып, Саян
артындаг белик бузуркчулук
малдарын экпел, сорттук үр-
эинер-биле тарылганы чор-

дуп, шенелдерин кылып эге-
лээ. Тарадан, ногадан, кар-
тофельден, кат-чимин чаа-
гай дүжүттү ап болурун ол
шенелдер бадтыкан. Чижээ,
яблоко тараан шолден 10 тонна
чедип дүжүттү ап турган.
Дуржулга станциязының өс-
турган болгаш сүмелээни бе-
дик сорттук үрэинерин, ук-
салыг малдарын Тываның
күрэкхоомынарынга, колхозта-
рынга, МЧАЭ-леринге чортуу
берип эгелээ.

Эки сорттук үрэинер чаа-
гай дүжүттү берип болурунга
тараачынар бузурээш, чам-
дык кожуунарда демир-хүү-
ректер, кускун-хаайлар-биле
сугтарылга буталарын казып,
ажылгапта кийрген. Чижээ,
Тес-Хемде агым «Кызылгар»
совхозтуң девискээринде Доо-
зунуң, Чадананың Шанчын
болгаш Улуз-Хемин А.К.Тургу,
Иштин-Хем, Тандының Шан-
ган буталарын ажилгапта
кийргени ол девискээрлерге
бедик дүжүттү алыр аргын
берген.

Тываның мичаарадыг колза
ажыл-агыйнга кол чеспек-ке-
ресек болуп турган ээт, шар
ыназыналарын, илдеринин,
кол кадырларын, ситен кезер
машыналарын Тыва Топ коо-
перация сандыглар турган. Ке-
рээ ажил-агыйн күчүлүг тек-
ника-биле чортуу хандырып
дэп, ТАР-нын мал, чер
ажылының чанынга техниктиг
тускай эргелден база тургус-
кан. Күрэкхоомарга баштай-
гы үеде турган биче күчүлүг
«Фордзон» деп тракторларын
«Интернационал» деп тракто-
рлар-биле чортуу солаан. Тыва-
га эш баштайгы комбайнын
Тываның улуусу революция-
зын 15 чыл оюуну байыр-
лап тавыштыр ССРЭ-нин
казала тыва улуска белек кы-
лар 1936 чылда берген. Ол
комбайнын Элегес күрэкхоо-
мунче чоруткан. Оңу көр
дээш келген өйткөн, чадаг
араттар эмгекч хой чыгып
турган.

1930, 1931 чылдарда ТАР-
нын хуу, кошкун ажил-агый-
ларын кадык коллективиза-
циянын орунче кийрип, кол-
хозтарын тургусканы Тываның
көдээ ажил-агыйның хожжу-
дэинин ол үеде деңгелдиге
дүшпөй барган. Ычангаш
колхозтарын 1933 чылдың эге-
зинден бээр мал ажилының

эштегелери— МЧАЭ-лер кыл-
дыр эде организастаан тур-
ган. МЧАЭ-леринин чамдык-
тары 1936 чылдың эге-
зинде боттарының үш чыл
оюа демделеп, чедикшилер-
ни түнелп, мчаэчилериниң а-
мырал-чуртталганын чортуу
экижип турарын айтып, дараа-
зында чылдарда сорулгаларын
тодаргайлааннар. Чадананың
дуржулга станциязынга өс-
турган уксазың эзээн хой ма-
ларын МЧАЭ-лер боттарының
үш чыл оюу тавыштыр бе-
лекке алганнар. Ол малдар
МЧАЭ-леринин малының уксаз-
ын экижидеринге, продукту-
луун бедилеринге дузалаан.

Республикага мал ажилын
улам ийик хожжудеринин ай-
тырып 1935 чылдың январь-
да ТАР Биче хуралының IV
сессиязын чуталажып көр-
ген. Малдын баш саны Тыва-
га 1933 чылда турганыдан
1934 чылда 10 хуу өскенин
демделгээ болгаш дараазы-
нда ап чорудар хемчеглерин
баштаан. ТАР-нын Улустуң
VIII Улур хурал ол чылдың
ноябрьда болган. Тывага улусу
революциянын 20 чыл оюнга
чедип туртка малдын баш са-
нын 2 миллион чедир сорул-
га ол хуралга салдыган. Мал
ажылы республикага хожжу-
дөр талазы-биле ап чоруткан
хемчеглерин, малчын араттар-
нын кызымаккай күш-ажылы-
нын, совет спецнахистерниң
чагай сепкилдиг интернаци-
оналы дузаламчылыгын түнел-
гине ТАР-га малдын баш са-
ны 1940 чылда бир миллион
500 муң баш четкен.

1944 чылда чедир малдын
баш саны Тывага эзээн олу-
далыг турган-даа болза, оң
барааның продукциязының
хемчээли биче болуп келген.
ССРЭ-нин улустарының акы-
дуңма аг-бүлэсинин составын
Тыва эки тура-биле катты-
жып кийген боолунде, мал
болгаш чир ажилы шапкын
темикай хожжун болгаш хож-
жу-даа турар. Амгы үениң
болжазыраггай техниказы-
биле чеспектенген улуз ажил-
агыйлар— совхозтар Тыва
АССР-де тургустууга болгаш
улам сайырар турар. МЧАЭ-
лерден совхозтар чедир хож-
жу-дэ—Тываның көдээ ажил-
агыйның саймралынын төв-
гүлүг оруудур.

О. ПОЛАТ.

КЕЛИР ҮЕНИН НАЧЫННАРЫ

МАР. Спорттук чуртта эң массалыг болгаш неперецгей хе-
вири—национал хүреш талазы-биле соун маргыладалар чок-
та суурларда-даа, хоорайларда-даа чаныс-даа улуз байыр-
налым эртпес. Анимала-даа, кыргыны-даа амаа ынак.

Национал хүрешке аныктарың массалыг хандыкшымы
спорттук хостуг, классиктиг, самбо болгаш дүдо дээн ыш-
кач хевирлерин чуртка саймрадырынга улуз салдары
бооп турар. Делегей маргыладаларында, Олимпий оюна-
рынга моол спортчулар спорттук бо хевирлеринге чедикш-
киснериг бооп турары таварыла эвес.

ЧУРУКТА: келер үениң начыннары— уруглар садтарының
командаларының аразынга маргылаанын кийжикчилери.

В. ЧЕРЕДИНЦЕВИН ФОТОЗ.
СЭТА-ның фотохрониказы.

ХЕРИМ ИШТИНДЕ АРЖААН

Каш чыл бурунгаар Уфаның гигиена
болгаш профессионал азырлар талазы-
биле эртем-шинчыл институту чаа бо-
жиче көжүп турда, ук бажыңың чырык,
дегем өрээлдеринин ажилдарынга таар-
ымчалыг магадан, «биске маңда чүте
ижер суг четпес-дир» деп, институтуң
ажылдакчылары аразында чуталажып
турган.

— Ында чүү боор, кудуктан каза шаап
алыр-ла болгай—деп, чутга-соотка ынак-
тар каттырып каан.
Оон чүү болган деп? 1981 чылда инсти-
туттук хериминин иштинге каскан баштай-
гы кудук ас-кежиниң шаңнаан. 640 метр
ханы казытарга сурагыл. Маңастың
сугтарында домей күтүр водородатү ар-
жам үнүп келген.

Ханымы 260 метр ийн дугаар кудук ба-

за белең. Оон суу мырыңай өске, парзанга
чоок, хомүрүзүг, ажит суг болган.

Броминг йод составыг аржам сугут
база бир кудукту чоокку үеде казар деп
турар. Ону бир дугаар кудукту казып
тургаш, тып алган. Ама-сураа алыр бер-
ген «Уфимская» минералдыг сугу 100
метр хандан ап болурунун аржам бар
апарган.

Ол байдалты институт ажил-агый-
зы-биле ажилдап, аржам суунга кирер бе-
чичкек салдырын ажиткан. Ычангаш эн-
ишшиң чорудар бассейнинг база күтүр
водородатү аржам сугут тунар-бажы-
ңын дегем эмелге черин тудары көрдү-
ген.

(СЭТА).

ХАКАСИЯМ

Хакасиям, ынак черим,
Кайын тура хуумүрөй
Кыттыгың тур.
Бедик дагалар, дегем
шолдер сагыжымда
Беримчегил ораннар бооп
артып калган.
Борбак чаактыг
кыстарыңың хөгүлүг ыры
Бо-ла мынчаар ажил-биле
чажып туру.

Михаил КИЛЬЧИЧАКОВ, хакас чогаалчы.

Шахтерларын ханы черде
дургайнаа
Чазык арын сорук кийрип,
каттыжып тур.
Кава-лаа бод, чоранымла
болалдарым
Хакасиям сээң-биле
чарылбас-даа!
Октябрь төрзөн чаартыган
чериминиң сээң
Огуң болгаш эктим бедик
шүдүкчү мен.

Болган

таварылга

Устүү Тамбовка суурга
сентябрың сөөлү хүнө-
ринде дүвүрээзин үнгөн: би-
чли оол чыткен. Хун дагалар
артынче ажа бергенде, Амур
хемин кадыр эртеринин
чанында бажыччар аразынга
Надежда Дутова ол-бо ма-
нап, «Сашаны көрдүрер бе?
Мээң Сашаңмың» — деп,
уластан айтырып, ажаж дү-
вүрүн чоруп турган.

Беш харыг Саша Дутов
чыткен. Салтан-даа, серен-
даа, хемелер чоогундан-даа
оңу тыппаан. Чоокку арыг
иштин далаан — мында база
чон. Эртек чыгыр өрт болуп
турган девискээр чоогунда
биче сапог изи чытканын
оолдар көрүп каан. Ол-бо
дүвүрөп машыкып турда-ла
караңгылаан. Сашаның ачазы
— Комсомольскың дем пор-
туңуң дузалап ажил-агыйның
механиги Сергей Дутов
аң боозун охтуп ап турган.

— Чээрби чыл мурунда
үш харыг Воака Федотов
аржаке киргеш, чыткен чүве
болгай— деп, фронтуңу чо-
роан акый, дузалап ажил-
агыйның партгорназиязын
секретари Михаил
Григорьевич Кичев чута-
лаан. — Үш хонук эртенге
тыылаң—кан каакыс болган
чүве ийин. Ам ол далай фто-
дла шерте хүлээлгезин эр-
тирл турар.

Оолдун байдалыга үенин
бергезип Кичев бажың. Ду-
вүрээзинин өске чыла-
гаалары база бар. Далаан-
кынын илдепкей кийжик-
чилеринин бирээң, огу-
лун огу Алешаны Кичев
чандырып чоруткан — БАМ-
дан деуни чоруп турар алы-
дар ол казыла көүдүң. Ком-
сомольскың профтехучили-
щениң сугургулары Андрей

Дүвүрээзинин алды хонук

Бичин оолдары чандыгы-
лаан, улуз кижилер кара-
гы арыже ханылап кийри-
лааннар. Боо боолан, алты-
рышкан, ракеталар аткан —
сураг. Күскү үеде Амур ка-
зынынын тайгасы онданды-
ла. Ол оолдун чыткен хүнү-
де хүндүсү чыгып ол граду-
скай өрүкчелге, а дүңс—3 гра-
дус чедир сооп турган. Ада-
ның казыла-ла чүтү оожу-
ргалып турган: оңу калың-
Малышка база чыткен — Са-
шыла казы-ла боор. А эр-
тинде Малышка текпиш ка-
зыла дүштө-даа чок дыш-
танып чыткан.

Устүү Тамбовканың тур-
такчыларынын чартык неэни
тайгаже айтканыкан. Чоок-
кымы аргаларын, тайгаларын
далаан — түнчөл чок.

— Огулм бөрт безип кет-
пээң, ийди база чегей-де бо-
гай— деп, авазы мглап-ла
олурун.

— Чээрби чыл мурунда
үш харыг Воака Федотов
аржаке киргеш, чыткен чүве
болгай— деп, фронтуңу чо-
роан акый, дузалап ажил-
агыйның партгорназиязын
секретари Михаил
Григорьевич Кичев чута-
лаан. — Үш хонук эртенге
тыылаң—кан каакыс болган
чүве ийин. Ам ол далай фто-
дла шерте хүлээлгезин эр-
тирл турар.

Оолдун байдалыга үенин
бергезип Кичев бажың. Ду-
вүрээзинин өске чыла-
гаалары база бар. Далаан-
кынын илдепкей кийжик-
чилеринин бирээң, огу-
лун огу Алешаны Кичев
чандырып чоруткан — БАМ-
дан деуни чоруп турар алы-
дар ол казыла көүдүң. Ком-
сомольскың профтехучили-
щениң сугургулары Андрей

Шевцов, Володя Исаков бо-
лаш оон-даа өскөдөр-биле ка-
ды дараанында хун Алеша
тайгадан үнөөш. Кожазында
Белого суурун унаасток шаг-
лазы Александр Сорго-
ло Арга болгаш Дженин деп
неси ийн ийди эртерип ал-
ган кеңирге-даа, чазы соонда
олар чыт албааннар.

Надежда Дутованың огу-
лун дугайында сагыш човаз-
кынын далаан Амурта-Ком-
сомольск хооромуңуң
улетүр-транспорт аялдын
хемчегчел Юрий Мат-
веев дөтөөш болгаш хем фло-
дуун дүвүрээзинин биле,
тудукчулар-биле даяр, ха-
рылашпаан. Ол-ла хун Устүү
Тамбовканың чурттакчыла-
рынга дузалажыры-биле 22
кыш тускай чоруткан «Ракет-
а» биле чедип келген. Олар
аржаке кирген дорааның
адыгга тавыштырып. Хой
кижилерин хөнерет көрүп
каан, «тайга ээ» коргус-
лаа, далаан-даа чоңка ар-
жыңче ханылап кийри каан.
Улус сести берген: Саша ар-
га чазакан-ла болгай!

Оолдун чыткенниң беш ду-
гаар дүвези эркен соонда,
ол амыттың дөдөрүнге кым-
ныңдаа бузурел оскунду-
ргай. Тайга шимээң чок. Агаар
албанын ажилдакчылары
агаарын соорун болгаш хат-
чыстыг улаас болурун са-
гындырып турган. Далааншын
уламчылаштыкан.

Амурда-Комсомольск хоо-
раймы ажилчыны, мөңү
чымынга ажаж оюнуругалды
Геннадий Сковпен октябрь
ның эгезинде аргага чораш,
Устүү Тамбовка суурдан
метр ырак арта иштинде
ол оолду тып алган. Чыге
маштан туттунуп алган, ыш-
кыштар безип шаг чок апа-
ган ол оол иччар тыылаан.

Надежда Дутова оңу миң-
гаар сактып чуталаар:
— Эр кижи бүрүз тайгаже
чоруткан чүве. Хөнертенге
телефон кыгырды. Оңу ды-
нарылаан безип корткан
мен. Бир-ле кижиниң үнү
дыналады: «Наза, огул тып-
та берди. Сашаны эжелет чор-
лар.» Оон ийди билимтестей
бериптир мен. «Огул дигри-
дир, маннаа кылдың.»—диген,
кожам кадайын үнүң ды-
наанымы билер мен. Кону-
руткун ортуңга чедир маң-
наан, олурткан мен. Көп-
үмүгө, чүдүрүкчүсө Сержа
Бурков огулун көдүрүп ал-
ган бо кел чор. Маннап чет-
көш, мглап-ла турдум, а ол
иеси ошпак-чытканышаан, чу-
гаалды: «Ытлааң ийер,
авай, ытлааң. Мейсө хуужу-
туртардан бажыңга барып,
бижырың боор сен аа?» Ба-
жыңга баргаш, көрүрүсө—
оң буттарың үжүр берген
болду.

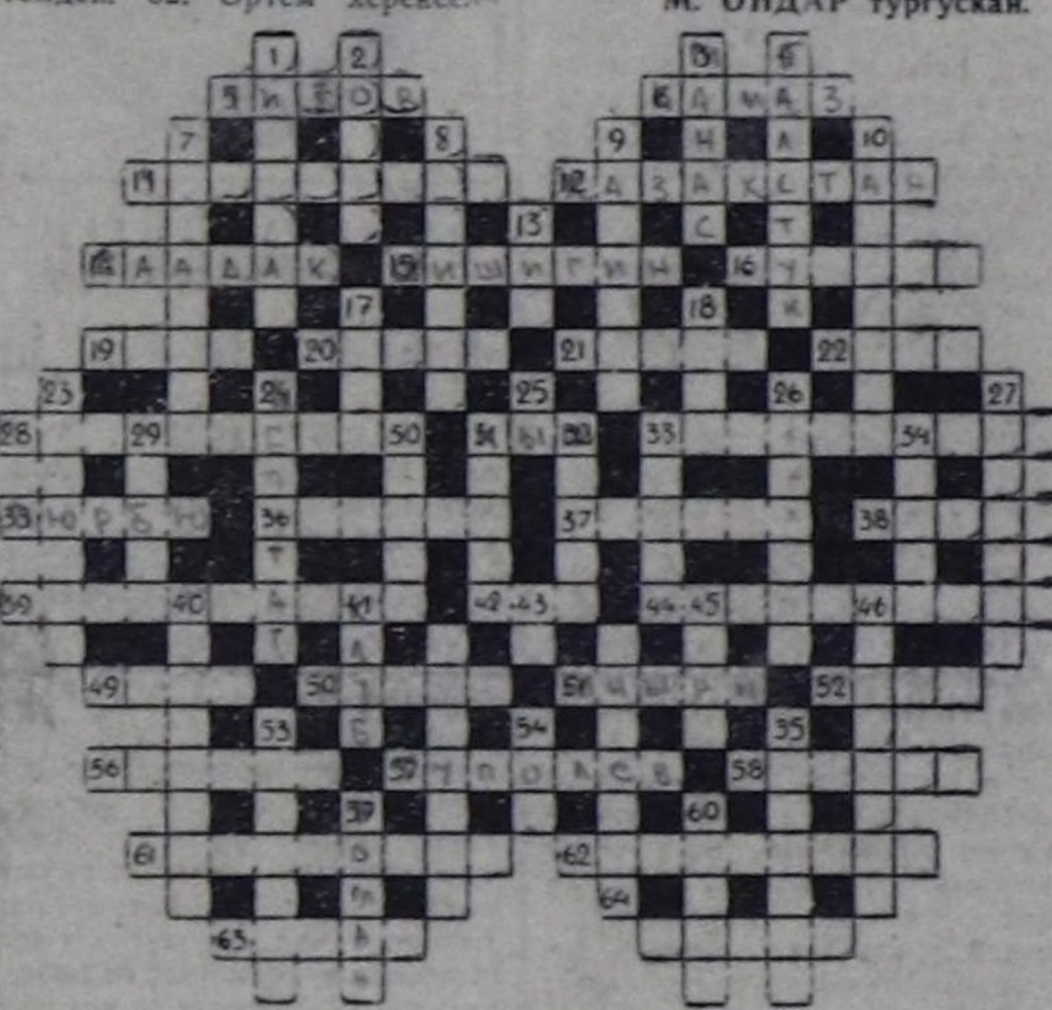
Буттарың спирт-биле чаан,
чиңеп, чымак пөс-биле ша-
рып турда, Саша аразымадан,
човурутап, алтырбаан, бижыг
турштуун «Ракетага» апар
чорда көрүспөң. Тайгага чүү
болганын ол чуталап шыда-
ваанда. Хоорай эмелгезинге
дүң кезээвессе-даа, уруглар
эмелгезинин эртелекчиң Ми-
хай Карев ол дугайын теле-
фон дачынып тыңлаан бол-
гаш байдалын көргөш, ха-
лаан дүткөн. Кожан оолду
шияттып эгелээр, оон толуп
Саша кайламын ийиктеп,
«Мультифильм»—деп, оожум
чуталаан. Телевизорда ки-
нону тоңдур көргөсөң, пала-
тазыңе оңу апарган.

Доктор ийн хун улаштыр
калыңдаа айтыртыга эки ха-
ры берип шыдаваан. Үшкү
хүнде ол каттыгаш, мынча
дэң:

КРОССВОРД

Доора дургаар: 5. Космонавт. 6. Автомашына марказы. 11. Үнүш бойдууңуң талазы-биле улуг эртемден. 12. Эвилелдер хем республика. 14. «Улуг-Хеминиң шапкынында» арат. 15. Тываның шыдарыңың. 16. Дыштанылга чери. 19. Грецияда ортулук. 20. Ак чем айма. 21. Химиктиг элемент. 22. Салдыган соруга. 28. Маршал. 31. «Ал ширтек хову шипты» деп тывыктың бажы. 33. Шылгарангай совет шүдүкчү. 35. Тыва чогаалчы. 36. Моюла чыга шалтырган ак офицер. 37. Англияны баш карыкчым күжү. 38. Француз физик болгаш математик. 39. Шыдарга талазы-биле дегелет чемпион чоран киж. 42. Тывага шаңнаа кээп чоразн эртемден. 44. Эртем ады. 49. Күрүне пайыскалы. 50. Тыва-да хем. 51. М.Ю. Лермонтовтун шүдүглели. 52. Сурагыл совет шериг начальниги. 56. А.С. Пушкинниң шүдүглели. 57. Алдаржаан совет авиакон-структор. 58. Француз соци-
лист, ажилын шимчээшкенин киң кескү ажилдакчы чо-
роан киж. 61. Улуг орус эр-
темден. 62. Эртем херексе-
ли.

М. ОНДАР тургускан.

ЭЛДЕНТИГ КАРТОШКА

Белоруссияның Бегама-
суурунун чурттагыны Тавара
Баруң бажың чанында ногаа
шөлүн казып, хоюлал тур-
гаш, ажаж улуг, элдентиг эс-
вирлиг картошка тып алган.
Борбак картошканы доган-
дыр үш агбар саала шөйлүп
үнгөн. Оларын бирээңде
алдын сырга чыгыны берген
болган. Ол болза Таварага
кирген-авазын белекке
бергени шаандагы хоюл-
кылап сыргалы болган. Сыр-
ганы ол эркен чазын ногаа
шөлүнө чыдырып, далаан
тыппай барган. Ам шол чү-
ле картошканың чагай дүжү-
дү эвес, ханында урда ма-
нап олазын эгилеп берген.

Кыргыз ССР-инин эртем-
дери ол ажилыңынын ший-
чилеп ююрге, шаңнаа ол
уугурайлар муң ажит чыл
намыс болган. Уругайларын
капал ажилдаа кийреринге
улуг чарыгал негеттенимиз.
Республиканың кол хойжу
зоны—Нарын областың ма-
маны моон соңгар дус-биле
бүрүн хандырынар.

В. КРЮКОВ,
Л. ЛОМСАДЗЕ,
(СЭТА).

— Силер аас-кежиниң-дир
силер, оолдун буттары ана-
дыр!
Саша кава хонук, чүвү чыл
чораным дөдөрүнге амит дорт
харык бербүң, ыччала-даа
Сашанын бижыг турштуун
ол үнелээң.

Бо болуштуңуң ийн ай-
мурунда, БАМ-ның ийн
ажылыны Витим хемин
бассейнинге ала берген. Тай-
га оларын ады хонгаңы
тергени берге шылаада бол-
ган. Олар аймарбаан, амыт-
нылаан шуут чарып чаккан-
нар. Олар дөргө, хыл дээн
намыс эрлер. А дошчу бой-
дуса улар демселесе Сапа
чазакан турушпайдыр! Арга-
га ол ийн казып, июль аңда
аскан, одаг ийишп ап болу-
отту-наштып, берге үеде бот-
боттарында дузалажып болур
болгай, а Саша—беш харыг,
одаг дугайында бодал безип